

अध्ययन निष्पत्ती क्र. 8.1

अध्ययन निष्पत्ती : वेगवेगळे ऐकलेले आवाज व त्यांचा अनुभव उदा. पाउस वारा,रेल्वे,बस,पक्षी, इ. वेगवेगळ्या वस्तूंना केलेला स्पर्श व त्याची जाणीव. घेतलेल्या चवींचे अनुभव इत्यादी स्वतःच्या पद्धतीने शिक्षक विद्यार्थ्यांसमोर व्यक्त करतात.

अध्ययन कृती क्र 1.1

अध्ययन कृतीचे नाव – :निसर्ग राज”

उद्देश- विद्यार्थी पाऊस ,वारा,पक्षी यासारख्या निसर्गातील आवाज व वेगवेगळ्या ऋतूंचे आकलन करून घेतात. कोणता ऋतू चालू आहे याची जवळून जाणीव होईल .प्रत्येक ऋतूमध्ये होणारा बदल - विद्यार्थी समजून घेतील .

कृतीचे विवरण-

विद्यार्थ्यांच्या संख्येनुसार वेगवेगळ्या ऋतूंचे ज्ञान घेण्यास भाग पाडतात. निसर्गातील वेगवेगळ्या आवाजांचे उदाहरणासहीत माहिती देतात’

शैक्षणिक साहित्य- ऋतूंचा तक्ता. निसर्ग चित्र

संबंधित कविता – पाठ क्र. 3 चल उठ रे मुकुंदा , पाठ 7 तिथे !

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 1.1 अ, 1.1 ब

अध्ययन कृती क्र 1.2

अध्ययन कृतीचे नाव –: श्रवणीय आवाज

उद्देश- वेगवेगळ्या आवाजाचे ज्ञान करून घेतात.

विवरण-

विद्यार्थ्यांना चित्राद्वारे, ध्वनीफितीद्वारे विविध आवाज व त्यातील वेगळेपण समजावून देतात. व त्यांना माहित असलेल्या भिन्न भिन्न आवाजाविषयी कथन करण्यास सांगतात. व खाली दिलेल्या तक्त्यात माहिती भरण्यास प्रवृत्त करतात.

शैक्षणिक साहित्य- मोबाईल, ध्वनिफित

संबंधित साहित्य- पाठ क्र. 2 दिव्य दृष्टी, पाठ क्र. 4 सुखाची चव

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 1.2

अध्ययन कृती क्र-1.3

अध्ययन कृतीचे नाव –:आनंद चवीचा”

उद्देश- वेगवेगळ्या चवीचे ज्ञान करून घेतात.

विवरण- विद्यार्थ्यांना चित्राद्वारे, व त्यांना माहित असलेल्या चवीनुसार सकस अन्न पदार्थांची, फळभाज्या व फळांची माहिती करून देतात.तसेच खाली दिलेल्या चित्रातील आहाराची माहिती तक्त्यात भरण्यास प्रवृत्त करतात.विद्यार्थ्यांना सुखाची चव म्हणजे काय ती देखील घ्यायला शिक्षक इथे शिकवतील अतिथी सारख्या पाठाचा उपयोग होईल .

शैक्षणिक साहित्य-फळांचा तक्ता ,पदार्थांचे चित्र

संबंधित साहित्य-पाठ क्र 4 .सुखाची चव, पाठ क्र. 11 पाहुणचार, पाठ क्र. 8 अतिथी

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 1.3

अध्ययन कृती क्र 1.4

अध्ययन कृतीचे नाव –: पक्वानांची गोडी

उद्देश - विद्यार्थी वेगवेगळ्या चवीची जाणीव करून घेतात. विद्यार्थी वेगवेगळी पक्वाने कोणत्या चवीची असतात हे समजून घेईल.

कृतीचे विवरण-

शिक्षक विद्यार्थ्यांना वेगवेगळ्या पदार्थांची व फळांची माहिती करून देऊन खाली दिलेल्या तक्त्यात भरण्यास सांगतात व त्यांना जाणीव असलेल्या घरघुती पदार्थांची माहिती करून देतात .विद्यार्थी वेगवेगळ्या चवींचा आनंद घेवू शकतात . सर्व चवींचे पदार्थ व फळे यांची माहिती देतात .

शैक्षणिक साहित्य-ईयता आठवीच्या पुस्तकातील पाठ क्र. 11 पाहुणचार, पाठ क्र. 19 गोपालकाला

यासारखे पाठ.आणि फळांची चित्रे ,पक्वांचा तक्ता इ.

संबंधित साहित्य-, पाठ क्र. 11 पाहुणचार, पाठ क्र. 19 गोपालकाला

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 1.4

अध्ययन कृती क्र -1.5

अध्ययन कृतीचे नाव –: स्पर्श”

उद्देश - स्पर्शाची जाणीव करून देणे.

विवरण-

शिक्षक विद्यार्थ्यांना वेगवेगळ्या स्पर्शाची जाणीव करून देतात. व मायेचा स्पर्श व वस्तूंचा स्पर्श यातील फरक समजून देतात. त्यांना आलेल्या अनुभवाचे वर्णन करण्यास सांगतात. विद्यार्थ्यांना आपले आणि परके याचा फरक समजून येईल .आपल्या आयुष्यात त्यांना जीवन जगताना या गोष्टींचा उपयोग होईल .

शैक्षणिक साहित्य-

इयता आठवीच्या पुस्तकातील पाठ, मायेचा स्पर्श व वस्तूंचा स्पर्श, 2 दिव्य दृष्टी, माय यासारखे पाठ. वेगवेगळे अनुभव इत्यादी . विविध स्पर्शाचा तक्ता

संबंधित साहित्य- पाठ क्र. 2 दिव्य दृष्टी, पाठ क्र. 18 माय

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 1.5

मूल्यमापन कृती- कृती -1, कृती -2, कृती- 3

अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक – 8.2

अध्ययन निष्पत्ती –

नवीन शब्दांच्या वापरासाठी उत्सुकता दर्शवितात आणि त्यांचा अर्थ समजून घेण्यासाठी शब्दकोशाचा वापर करण्यास शिकतील

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व –

1. विद्यार्थी अपरिचित शब्दांची यादी करतात व त्याचा शब्दकोशाच्या सहाय्याने अर्थ शोधतात.
2. नवीन अपरिचित शब्दांचा अर्थ समजावून घेऊन वाक्यात उपयोग करतात.

अध्ययन कृती क्रमांक – 2.1

अध्ययन कृतीचे नाव – उतारा वाचा व अपरिचित शब्दांची यादी करा.

उद्देश – विद्यार्थी उतारा वाचून त्यातील अपरिचित शब्दांची यादी करून त्यांचे अर्थ शोधून लिहितील.

कृतीचे विवरण –

1. शिक्षक आठ ते दहा ओळीचे उतारे विद्यार्थ्यांना देतील.
2. विद्यार्थी गटात बसवून त्याचे वाचन करून त्यांना आलेल्या अपरिचित शब्दांची यादी करतील व त्यांचे अर्थ सहाय्याने शोधून लिहितील.
3. आवश्यक त्या ठिकाणी शिक्षक मार्गदर्शन करतील.

शैक्षणिक साधने- उतारा असलेल्या पट्ट्या, शब्दकोश ,

अध्ययन निष्पत्ती संबंधित पाठ क्रमांक – पाठ क्रमांक 23 म्हाइंभटी शिक्षापणी, शनिवार वाड्यात कात्रजचे पाणी

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 2.1

अध्ययन कृती क्रमांक – 2.2

कृतीचे नाव - शब्द वापर - वाक्य बनवा.

उद्देश - अपरिचित शब्द वापरून वाक्य तयार करतील.

कृतीचे विवरण –

1. शिक्षक अपरिचित शब्दांच्या पट्ट्या तयार करतील.
2. विद्यार्थ्यांना गटात बसवून प्रत्येक गटाला चार किंवा पाच शब्द असलेल्या पट्ट्या देतील.
3. विद्यार्थी चर्चा करून प्रत्येक शब्द वापरून वाक्य तयार करतील व वर्गामध्ये त्याचे वाचन करतील.

शैक्षणिक साधने- शब्द पट्ट्या, शब्दकोश, कार्ड शिट स्केच पेन इत्यादी ,.

अध्ययन निष्पत्तीसंबंधित पाठ क्रमांक - पाठ्यपुस्तकातील सर्व पाठ.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक– 2.2

अध्ययन कृती क्रमांक– 2.3

अध्ययन कृतीचे नाव - शब्द व त्यांचे अर्थ यांच्या जोड्या जुळवा.

उद्देश– विद्यार्थी दिलेल्या नवीन शब्दांचे अर्थ ओळखून जोड्या जुळवतील.

कृतीचे विवरण–

1. शिक्षक विविध अपरिचित शब्द व त्यांचे अर्थ असलेल्या शब्द पट्ट्या गटामध्ये देतील.
2. विद्यार्थी प्रत्येक शब्द घेऊन गटात चर्चा करून या शब्दाचा अर्थ शोधतील व त्या अर्थाची शब्द पट्टी जोडतील.
उदा - तिमिर - अंधार वार्ता .- बातमी.
3. नंतर विद्यार्थी सर्व शब्द व त्यांचे अर्थ वहीमध्ये लिहितील.

शैक्षणिक साहित्य- शब्दपट्ट्या, मार्कर , कार्डशिट, शब्दकोश इत्यादी.

अध्ययन निष्पत्ती संबंधीत पाठ क्रमांक - पाठ्यपुस्तकातील सर्व पाठ.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक - 2.3

अध्ययन कृती क्रमांक - 2.4

कृतीचे नाव- शब्द एक अर्थ अनेक.

उद्देश- विद्यार्थी शब्द एकच पण प्रसंगानुसार अनेक अर्थ समजून घेतील.

कृतीचे विवरण- .विद्यार्थ्यांसाठी फलकावर काही द्विअर्थी शब्द लिहावे ।

उदा - वर - नवरा, उंच ठिकाण ,आशीर्वाद.

2. शिक्षक विद्यार्थ्यांना द्विअर्थी शब्द प्रसंगाचे वाक्य फलकावर लिहून सांगतील.

3 विद्यार्थ्यांना कृती हस्तपुस्तिका कृती क्रमांक मध्ये 2.4 अशा शब्दांचे लेखन करण्यास सांगणे.

4 दैनंदिन बोलीभाषेत आपण बोलणारे शब्द वापरून वाक्यात उपयोग करून लिहिण्यास सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य- शब्द तक्ता, शब्दकोश

संबंधित पाठ क्रमांक - पाठ्यपुस्तकातील सर्व पाठ.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक - 2.4

अध्ययन निष्पत्ती कृती क्रमांक 2 .5

कृतीचे नाव- शब्दांच्या जाती

उद्देश- विद्यार्थी विविध शब्दांच्या जाती समजून घेतील.

कृतीचे विवरण-

1. शिक्षक विद्यार्थ्यांना शब्दांच्या जातीचा तक्ता दर्शवितात.
2. विद्यार्थी शब्दांच्या जाती हस्तपुस्तिका कृती क्रमांक 2.5 मध्ये लिहितील.
3. पाठ्यपुस्तकातील नाम, सर्वनाम, क्रियापद, विशेषण वाचन करण्यास सांगणे.
4. क्रियाविशेषण, शब्दयोगी अव्यय, उभयान्वयी अव्यय, आणि केवलप्रयोगी अव्यय आधारित एखादा पाठ वाचनातून 2.5 कृतीत लिहिण्यास सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य-

पाठ्यपुस्तकातील शब्दांच्या जातीचा तक्ता मो. रा. वाळंबे यांचे व्याकरण पुस्तक.

संबंधित पाठ क्रमांक – क्रमिक पाठ्यपुस्तकातील शब्दांच्या जाती.

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 2.5

मूल्यमापन कृती- कृती -1, कृती -2, कृती- 3

अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक: 8.3

अध्ययन निष्पत्ती:

रेडिओ, टी.व्ही, वर्तमानपत्र, इंटरनेटवर पाहिलेल्या, ऐकलेल्या बातम्या आपल्या भाषेत किंवा शब्दात सांगतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्त्व:

1. रेडिओ, टी.व्ही, वर्तमानपत्र, इंटरनेट इत्यादी संपर्क साधनांचा वापर करतात.
2. रेडिओ, टी.व्ही, वर्तमानपत्र, इंटरनेट इत्यादी संपर्क साधनावरील बातम्या ऐकतात, पाहतात वाचतात.
3. ऐकलेल्या किंवा पाहिलेल्या बातम्या विद्यार्थी स्वतःच्या शब्दात किंवा भाषेत व्यक्त करतात.

अध्ययन कृती क्रमांक: 3.1

अध्ययन कृतीचे नाव: संपर्क साधनांचा वापर

उद्देश :

विद्यार्थी पूर्व ज्ञाना आधारे विविध संपर्क साधनांच्या माध्यमातून ज्ञान भांडार वाढवितात.

कृतीचे विवरण :

शिक्षक विविध संपर्क साधनांची चित्रे दाखवतील. दाखवलेल्या चित्रांची नावे सांगण्यास विद्यार्थ्यांना प्रवृत्त करतील. प्रत्येक संपर्क साधनांच्या वापराबद्दल माहिती सांगण्यास प्रवृत्त करतात.

शैक्षणिक साहित्य: रेडिओ, टीव्ही, प्रोजेक्टर, वर्तमानपत्र, मासिके यांची चित्रे,

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ क्र. 19 आलोकाबाईस पत्र, पाठ क्र. 9 दीप लाव तो

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 3.1

अध्ययन कृती क्रमांक :3.2

अध्ययन कृतीचे नाव: कोविड-19 महामारी

उद्देश: आपल्या जीवनावर झालेल्या कोविड-19 या महामारीचे विपरीत परिणाम समजून घेतात.

कृतीचे विवरण: कोरोना विषाणूची चित्रे विद्यार्थ्यांना दाखवणे. कोरोना संदर्भातील वर्तमानपत्रातील

विविध बातम्या विद्यार्थ्यांना वाचण्यास किंवा समजून घेण्यास प्रवृत्त करतात.

शैक्षणिक साहित्य : विषाणूची चित्रे व वर्तमानपत्रातील बातम्या,

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ क्र. 12. वाट चुकल्याचा आनंद

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 3.2

अध्ययन कृती क्रमांक: 3.3

अध्ययन कृतीचे नाव: भ्रमणध्वनी (मोबाईल)

उद्देश: कोरोनाच्या काळात विद्यार्थ्यांना मोबाईलचा झालेला फायदा सांगण्यास प्रवृत्त करतात व मोबाईलची उपयुक्तता समजून देणे.

कृतीचे विवरण:

विद्यार्थ्यांना मोबाईलचे चित्र दाखवतात . मोबाईलचे फायदे तोटे सांगण्यास प्रवृत्त करतील. कोरोनाच्या काळात मोबाईलचा झालेला फायदा लिहिण्यास प्रवृत्त करतात.

शैक्षणिक साहित्य: मोबाईलचे चित्र, प्रात्यक्षिक मोबाईल

संबंधित पाठ क्रमांक: तो राज हंस एक

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 3.3

अध्ययन कृती क्रमांक: 3.4

अध्ययन कृतीचे नाव: ऐकलेल्या किंवा वाचलेल्या बातम्या

उद्देश: विद्यार्थ्यांना स्वतः अनुभवलेला एखादा प्रसंग, घटना बातमी स्वरूपात आपल्या भाषेत सांगण्यासाठी प्रवृत्त करतात. ऐकलेल्या किंवा वाचलेल्या बातम्या स्वतःच्या भाषेत लिहिण्यास सक्षम बनविणे.

कृतीचे विवरण:

वर्तमानपत्रातील वाचलेल्या बातम्या, टी.व्ही वरील ऐकलेल्या बातम्या विद्यार्थ्यांना स्वतःच्या शब्दात लिहिण्यास सांगतात. मोबाईलवरील बातम्या ऐकणे व स्वतः लिहिण्यास प्रवृत्त करतात.

शैक्षणिक साहित्य: रेडिओ, टी.व्ही वर्तमानपत्र इत्यादी

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ क्र. 2 दिव्य दृष्टी

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 3.4

अध्ययन कृती क्रमांक: 3.5

अध्ययन कृतीचे नाव: व्यंगचित्रे (कार्टूनची चित्रे)

उद्देश: विद्यार्थी दूरदर्शनवर पाहिलेल्या व्यंगचित्रांची माहिती किंवा गोष्टी स्वतःच्या भाषेत लिहिण्यास प्रवृत्त होतील.

कृतीचे विवरण:

दूरदर्शन वरील मुलांसाठी असलेल्या मालिकांची माहिती सांगतात. विद्यार्थ्यांना आवडणाऱ्या कार्टूनची नावे लिहिण्यास सांगतात. मोटू- पतलू या व्यंगचित्राची पाहिलेली गोष्ट स्वतःच्या शब्दात लिहिण्यास प्रवृत्त करतील.

शैक्षणिक साहित्य: मोटू – पतलूची व इतर व्यंगचित्रे

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ क्र. 22 संतवाणी,

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 3.5

मूल्यमापन कृती- कृती -1, कृती -2, कृती- 3

अध्ययन निष्पत्ती क्र. : 8.4

आपल्या स्थानिक परिसरातील लोककथा, लोकगीते, बालगीते इत्यादीबाबत चर्चा करतात आणि हस्तकला, शिल्पकला, कला, नृत्यकला यांच्या आवडी बाबत चर्चा करतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व:

1. विद्यार्थी स्थानिक बोली भाषेतील लोककथा व लोकगीते समजून घेतात.
2. लोकगीत व बाल गीतांमधून मातृभाषा अध्ययनाची आवड निर्माण होते.
3. स्थानिक परिसरातील हस्तकला व कलेची जाणीव होते.
4. नृत्य कलेचे महत्व व शिल्पकलेचे महत्व समजेल.

अध्ययन कृती क्र. : 4.1

अध्ययन कृतीचे नाव : “गाथा लोककथेची”

उद्देश : विद्यार्थ्यांना लोककथा समजतील व त्यातील कथानक समजून घेतील.

कृतीचे विवरण :

1. शिक्षकांनी आपल्या मोबाईलद्वारे सोबत दिलेला लोक कथेचा व्ह्यू आर कोड स्कॅन करून किंवा युट्युब व्हिडिओ विद्यार्थ्यांना ऐकविणे.
2. विद्यार्थी कथेचे लक्षपूर्वक श्रवण करतील. (कथा भुताचा मळा)
3. कथेच्या शेवटी शिक्षक विद्यार्थ्यांना विद्यार्थी कृती पुस्तिका भरण्यास सांगतील.

कृती क्रमांक 4.1 मधील कथे संबंधी प्रश्नोत्तरे लिहिण्यास सांगतात.

4. विद्यार्थ्यांना दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे चर्चा करून लिहिण्यास सांगणे.
5. अशा विविध कथा ऐकवणे.

शैक्षणिक साहित्य :मोबाईल, कथेची पुस्तके इत्यादी ,

संबंधित पाठ क्र : पाठ क्र. 2 दिव्यदृष्टी, पाठ क्र. 8 अतिथी

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक –4.1.

अध्ययन कृती क्रमांक – 4.2

अध्ययन कृतीचे नाव : “गीते गीते लोकगीते, बालगीते”

उद्देश : लोकगीते, बालगीते समजून घेऊन भाषेतून आनंद व आशयज्ञान मिळवतील.

कृतीचे विवरण :

1. शिक्षकांनी मोबाईलद्वारे लोकगीते ,पोवाडा ,भारुड, धनगर गीते, कोळीगीत, भूपाळी, गवळण विद्यार्थ्यांना ऐकविणे.
2. विद्यार्थ्यांचे योग्य क्रम संख्येने गट करावे.
3. शिक्षकांनी शाळा ग्रंथालयातील लोकगीत, बालगीत पुस्तके विद्यार्थी गटांना वाचण्यास पुरविणे.
4. विद्यार्थी कृती पुस्तिका कृती क्रमांक 4.2 मध्ये विद्यार्थ्यांना ग्रंथालय पुस्तकातील किंवा परिचित दोन लोकगीते बालगीते लिहिण्यास सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य :मोबाईल, ध्वनिफीत, ग्रंथालयातील पुस्तके.

संबंधित पाठ क्र : पाठ क्र. 3 चला उठ रे मुकुंदा, पाठ क्र. 16 भाऊराया

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक –4.2.

अध्ययन कृती क्रमांक – 4.3

अध्ययन कृतीचे नाव : “हस्तकला एक कार्यकुशलता”

उद्देश : विद्यार्थी हस्तकलेचे महत्त्व जाणतील व संवर्धना बाबत चर्चा करतील.

कृतीचे विवरण :

1. शिक्षकांनी वर्गखोलीत उपलब्ध हस्तकला निर्मित वस्तू दर्शवून त्या वस्तूच्या निर्मितीबाबत जिज्ञासा निर्माण करणे.उदा - सुतारकाम, लोहारकाम, कुंभारकाम(मातकाम), सोनारकाम,बुरुदकाम.
2. स्थानिक पातळीवर असणाऱ्या हस्तकला केंद्राविषयी शिक्षकांनी वर्गात चर्चा घडविणे.
3. मोबाईल च्या आधारे हस्तकला किंवा कलेचे व्हिडीओ दाखविणे व विद्यार्थी कृती पुस्तिका कृती क्रमांक 4.3 लिहून घेणे.
4. हस्तकला संवर्धनाचे महत्त्व व उपायांचे श्रुतलेखन करून घेणे.

शैक्षणिक साहित्य : मडके, दागिने, बांबूची टोपली, कागदाची होडी.

संबंधित पाठ क्र : 14 कर्नाटकातील काही शिल्पसुंदर स्थळे

अध्ययन कृती क्रमांक - 4.3

अध्ययन कृती क्रमांक – 4.4

अध्ययन कृतीचे नाव : “शिल्पकला एक अद्वितीय कला”

उद्देश : शिल्प कलेविषयी अभ्यासू वृत्तीची आवड निर्माण होईल व वर्णन क्षमता वाढेल.

कृतीचे विवरण :

1. शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांशी दिवाळी सणाविषयी चर्चा करावी.
2. दिवाळीतील किल्ला बांधकामाविषयी चर्चा करण्यासाठी विद्यार्थ्यांचे गट करणे व विविध किल्ल्यांची नावे देऊन एस यु पी डब्ल्यू तारीकेत मातकाम करून घेणे.
3. किल्ला करण्याच्या कृतीचे किंवा मातीपासून भांडी तयार करणे याचे विवरण विद्यार्थी हस्तपुस्तिका कृती क्रमांक 4.4 मध्ये लिहिणे.
4. शिक्षकांनी मोबाईलद्वारे भारतातील किंवा कर्नाटकातील प्रसिद्ध शिल्पकलेचे नमुने चित्रफितीद्वारे दाखविणे.
5. विद्यार्थी हस्त पुस्तिकेत कृती क्रमांक 4.4 मध्ये कर्नाटकातील प्रसिद्ध नावे लिहिण्यास सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य : मोबाईल, दुर्ग किल्ल्यांची पुस्तके, शाळेतील शिल्पकला चित्र संग्रह इत्यादी.

संबंधित पाठ क्र : पाठ क्र. 14 कर्नाटकातील काही शिल्पसुंदर स्थळे

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 4.4.

अध्ययन कृती क्रमांक – 4.5

अध्ययन कृतीचे नाव : “नृत्यकला एक अद्वितीय कला”

उद्देश : विविध नृत्यप्रकार व नृत्यातून व्यायाम याविषयी समजून घेऊन चर्चा करतील.

कृतीचे विवरण :

1. शिक्षकांनी मोबाईल द्वारे विविध नृत्यप्रकार विद्यार्थ्यांना चित्रफितीद्वारे दाखविणे.
2. एखाद्या बडबड गीतावर अभिनय सादर करण्याचे कार्य गटांना देणे.

3. भारतातील विविध नृत्यप्रकार समजून घेऊन त्यावर चर्चा घडविणे व चर्चेअंती विद्यार्थी हस्त कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक 4.5 लेखन करणे.
4. गट कार्य म्हणून गटाने देशभक्ती तसेच चित्रपट गीतावर नृत्य बसविणे व शालेय कार्यक्रमात सादरीकरण करणे.

शैक्षणिक साहित्य :मोबाईल, ध्वनिफीत, विविध नृत्य कलेची चित्रे

संबंधित पाठ क्र : पाठ क्र. 05 हा हिंद देश माझा

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 4.5.

मूल्यमापन कृती- कृती -1, कृती -2, कृती- 3

अध्ययन निष्पत्ती क्र. : 8.5

संवेदनशील घटका संबंधीचे तार्किक मत लेखी स्वरूपात मांडतात तसेच भितीपत्रके, मासिकातील व वर्तमान पत्रातील कात्रणे संग्रहित करून त्यावर विश्लेषण करतात. ऋतुमानातील बदल, संतांचे साहित्य प्राप्त करतात .

अध्ययन कृती क्र. : 5.1

अध्ययन कृतीचे नाव : संत महिमा

उद्देश : विद्यार्थ्यांना पूर्व ज्ञानाअधारे चित्र दाखवून त्याचे तार्किक मत लेखी स्वरूपात व्यक्त करणेस सिद्ध करणे. तसेच निसर्ग प्रेम व संताविषयी आदर निर्माण करणे.

कृतीचे विवरण :

चित्रातातील विविध संताची माहिती देतात. विद्यार्थ्यांना संताची चित्रे दाखवून त्यांची ओळख पटवून देतात व त्याचे वर्णन करण्यास प्रवृत्त करतात. संत साहित्य समजाऊन घेण्यास प्रोत्साहित करतात. भारतातील व महाराष्ट्रातील संत यांच्या कार्याची माहिती देतात.

शैक्षणिक साहित्य : संताची चित्रे, संत साहित्य

संबंधित पाठ क्र : पाठ क्र. 13 माझी मुक्ताई, पाठ क्र. 22

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 5.1

अध्ययनकृती- 5.2

अध्ययन कृतीचे नाव : “निसर्ग राजा”

उद्देश :

विद्यार्थांच्यात निसर्ग प्रेम जागृत करणे. निसर्गाविषयी कृतज्ञता व्यक्त करणे

कृतीचे विवरण :

अवेळी झालेल्या पावसामुळे शेतीचे होणारे नुकसान व निसर्गात होणारे बदल विद्यार्थांच्या निदर्शनास आणून देतात. तसेच पाणी व पाऊस आपणास कशा पद्धतीने तारक व मारक आहेत हे चित्रातून दर्शवितात. विद्यार्थांना त्याविषयी चिंतन करण्यास सांगून विविध ऋतुचे महत्व पटवून देतात.

शैक्षणिकसाहित्य : निसर्गचित्र व ऋतूंचा तक्ता

संबंधित पाठ क्र : पाठ क्र. 7 तिथे

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 5.2

अध्ययन कृती क्र. : 5.3

अध्ययन कृतीचे नाव : “ अपघाताचे दुष्परिणाम”

उद्देश : विद्यार्थीना अपघाताच्या भीषणतेची जाणीव करून देणे.

कृतीचे विवरण :

अपघातापासून दूर राहण्यास विद्यार्थांना प्रवृत्त करतात. वाहतुकीचे महत्व समजाऊन देऊन विविध वाहनांची ओळख करून देतात.वाढती लोकसंख्या व वाहनमुळे होणारे अपघात व त्याचे विदारक परिणाम पटवून देतात.

शैक्षणिक साहित्य : अपघाताचे चित्र व वाहतूक नियंत्रण तक्ता

संबंधित पाठ :- पाठ क्र. 18 माय

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 5.3

अध्ययन कृती क्र. : 5.4

अध्ययन कृतीचे नाव : “बाल हक्क”

उद्देश: विद्यार्थ्यांना त्याचे हक्क व न्याय यांची जाणीव करून देणे

कृतीचे विवरण :

विद्यार्थ्यांना भारतीय घटने प्रमाणे त्यांचे हक्क व कर्तव्य समजाऊन देतात. बालकांच्यावर होणारे अन्याय व त्याची क्रूरता पटवून देतात, तसेच स्त्रीभ्रूणहत्येविषयी जागृती निर्माण करून त्याची भयानकता विद्यार्थांसमोर मांडतात.

शैक्षणिक साहित्य : बालहक्क व कर्तव्याचा तक्ता, स्त्रीभ्रूणहत्येचे चित्र

संबंधित पाठ क्र : पाठ क्र. 1 तो राज हंस एक

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 5.4

अध्ययन कृती क्रमांक - 5.5

कृतीचे नाव- ऋतू बदल

उद्देश - निसर्ग प्रेम निर्माण करणे, निसर्गातील बदलाचे चांगले वाईट परिणाम यांची माहिती करून देणे .

कृतीचे विवरण :

वर्षातील एकूण ऋतू कोणते ते विद्यार्थ्यांना चित्राच्या आधारे माहिती करून देतात. प्रत्येक ऋतूचे महत्त्व व निसर्गात होणारे बदल समजावून देऊन त्यांच्यात निसर्गप्रेम निर्माण करणे. ऋतू बदलामुळे निसर्गात होणारे बदल यांची माहिती देतात .मराठी ऋतू व भारतीय हवामानानुसार बदलणारे ऋतू यांचे सविस्तर वर्णन करतात.

संबंधित पाठ- पाठ क्र. 12 वाट चुकल्याचा आनंद

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 5.5

मूल्यमापन कृती- कृती -1, कृती -2, कृती- 3

अध्ययन निष्पत्ती – 8.6

कविता, कथा, नाटक, निबंध, प्रहसन, विचार,, गोष्ठी इतकेच नव्हे तर जुनी मराठी मध्ययुगीन अभंग, लोकगीते, श्लोक, आत्मकथा, जीवनचरित्र, प्रवास वर्णन वाचून ऐकून अर्थ जाणून घेतात विषयानुसार होणाऱ्या चर्चांमध्ये सहभागी होऊन मत व्यक्त करतात.

* अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व

1. विद्यार्थी दिलेल्या कथा लक्षपूर्वक वाचून समजून घेतात.
2. विद्यार्थी दिलेल्या विषयावर निबंध लिहिण्याचा प्रयत्न करतात.
3. विद्यार्थी दोन व्यक्तींमधील संवाद कल्पनेच्या आधारे पूर्ण करतात.
4. विद्यार्थी अभंग, लोकगीते, श्लोक वाचून भावार्थ समजून घेतात.
5. विद्यार्थी आपण केलेल्या प्रवासाचे वर्णन स्वतःच्या शब्दात लिहितात.

*अध्ययन कृती क्रमांक 6.1

कृतीचे नाव- चित्र पाहून त्याचे वर्णन करा

*उद्देश- विद्यार्थी चित्राचे निरीक्षण करून चित्र संबंधित माहिती स्वतःच्या शब्दात सांगतील.

कृती विवरण

- 1 शिक्षकांनी विविध सण दर्शविणारी चित्रे दाखवावीत.
2. चित्राचे निरीक्षण करून चित्रात कोणता सण दर्शवला आहे ते ओळखण्यास सांगून त्या सणाबद्दल माहिती लिहिण्यास सांगणे.
3. विविध चित्रे दाखवून त्याबद्दल अधिक माहिती लिहण्यास विद्यार्थ्यांना प्रवृत्त करणे.
4. चित्र वाचन कौशल्य विकसित करणे.

आवश्यक शैक्षणिक साहित्य- चित्रांचे तक्ते, फ्लॅश कार्ड.

संबंधित पाठ क्रमांक- 8 अतिथी,

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 6.1

अध्ययन कृती क्रमांक 6.2

अध्ययन कृतीचे नाव- 'प्रवास वर्णन'

उद्देश – विद्यार्थ्यांना सहलीचे वर्णन करण्यासाठी सक्षम बनविणे.

कृतीचे विवरण-

शिक्षक सहलीचे वर्णन करण्यासाठी काही मुद्दे देतील. त्या मुद्द्यांच्या आधारे विद्यार्थी त्यांनी अनुभवलेल्या सहलीचे वर्णन करण्याचा प्रयत्न करतील.

1. आवश्यक त्या ठिकाणी शिक्षक विद्यार्थ्यांना मदत करतील.
2. एखादे उदाहरण देऊन प्रवास वर्णन कसे करावे या संदर्भात शिक्षक विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करतील.

शैक्षणिक साहित्य - विविध प्रेक्षणीय स्थळांची चित्रे

संबंधित पाठ - पाठ क्र. 14 कर्नाटकातील काही शिल्पसुंदर स्थळे

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 6.2

अध्ययन निष्पत्ती कृती क्रमांक: 6.3

कृतीचे नाव- " माझी आत्मकथा"

उद्देश – विद्यार्थी दिलेल्या सजीव निर्जिव वस्तूच्या वेदना स्वतः अनुभवल्याप्रमाणे आपल्या शब्दात मांडण्याचा प्रयत्न करतील.

कृतीचे विवरण

1. शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना एखाद्या निर्जिव वस्तूचे आत्मकथन वाचून दाखवावे.
2. त्या पद्धतीने एखाद्या निर्जिव वस्तूचे आत्मकथन लिहिण्यास प्रवृत्त करावे.
3. त्यांना आवश्यक असणारे मुद्दे शिक्षकांनी पुरवावेत.
4. आवश्यक ठिकाणी त्यांना मदत करावी.

शैक्षणिक साहित्य - निबंधाचे पुस्तक, विविध वस्तूंची चित्रे

संबंधित पाठ - पाठ क्र. 10 रामेश्वारचे दिवस

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 6.3

अध्ययन कृती 6.4

कृतीचे नाव – मनाचे श्लोक

उद्देश -

1. विद्यार्थ्यांच्या मनावर चांगले संस्कार घडवणे.
2. लेखन वाचन कौशल्य सुधारणे.

3. विद्यार्थ्यांना पठण करण्याची सवय लावणे.

कृतीचे विवरण -

- शिक्षक विद्यार्थ्यांना संत रामदासांचे मनाचे श्लोक वाचन करून दाखवतील.
- त्याचप्रमाणे इतर काही श्लोकांचे वाचन व लेखन करण्यास विद्यार्थ्यांना प्रवृत्त करतील.
- लिहिलेल्या वाचलेल्या श्लोकांचे भावार्थ लिहिण्यास मदत करतील.

शैक्षणिक साहित्य – संत रामदासांचे " मनाचे श्लोक पुस्तक, श्लोक लिहिलेले तक्ते ,पलॅशकार्ड

संबंधित पाठ - पाठ क्र. 22 संतवाणी

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 6.4 सोडवणे.

कृती क्रमांक - 6.5

कृतीचे नाव –अभंग अभ्यास

उद्देश- विद्यार्थ्यांना विविध संतांची व त्यांच्या अभंगांची ओळख करून देणे त्याच बरोबर विविध संतांच्या कार्याची माहिती करून देणे.

कृतीचे विवरण -

- शिक्षक विविध संतांची चित्रे दाखवतील व संत ओळखण्यास सांगतील.
- त्या संतांचे काही अभंग विद्यार्थ्यांना ऐकवतील.
- त्या अभंगांचे भावार्थ समजून सांगतील.
- अशाच त्यांना माहित असलेल्या इतर संतांची माहिती जमा करण्यास विद्यार्थ्यांना प्रवृत्त करतील.

शैक्षणिक साहित्य – संतांचे फोटो ,अभंगाचे पुस्तक ,अभंग लिहिलेले पलॅश कार्ड, तक्ते

संबंधित कविता - पाठ क्र. 22 संतवाणी

विद्यार्थी कृती पुस्तकातील कृती क्रमांक – 6.5

मूल्यमापन कृती- कृती -1, कृती -2

अध्ययन निष्पत्ती: 8.7

वेगवेगळ्या स्वरूपात असलेले जात, धर्म, लिंग, आचार विचार, वेशभूषा याविषयी आपल्या मित्र-मैत्रिणींना शिक्षक आणि कुटुंबातील सदस्यांना विद्यार्थी त्यांना पडलेले वेगवेगळे प्रश्न विचारतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व:

- 1) वेगवेगळ्या स्वरूपात असलेले जात, धर्म, लिंग, आचार-विचार, वेशभूषा या विषयी आपल्या मित्र-मैत्रिणींना शिक्षक आणि कुटुंबातील सदस्यांना प्रश्न विचारतात. विद्यार्थी आपण पाहिलेल्या वेगवेगळ्या वेशभूषाबद्दल चर्चा करतात . त्यांना अपरिचित असलेल्या वेशभूषेबद्दल विचारतात .
- 2) या अध्ययन निष्पत्तीमधून विद्यार्थ्यांना प्रश्न पडतात आणि त्यांनी त्या प्रश्नांचे निरसन आपल्या मित्र-मैत्रिणींना विचारून किंवा आपल्या पालकांच्या, शिक्षकांच्या सोबत चर्चा करून करतात विविधतेतून एकता याबद्दल समजून घेतात.
- 3) वेगवेगळ्या हस्तकला, बुरुड काम, गवंडीकाम, सुतारकाम यासारख्या गोष्टीबद्दल विद्यार्थी समजून घेतात.
- 4) लोककला आणि लोकनृत्य वेगवेगळ्या भागातील वेगवेगळ्या लोककला आणि त्यांची वृत्ती याबद्दलची माहिती सविस्तरपणे विद्यार्थ्यांना समजून येईल.
- 5) संस्कृती बदल जाणून घेते वेळी विद्यार्थ्यांना वेगळे सण-समारंभ, मळणी, गणेशोत्सव, नागपंचमी, ईद-ए-मिलाद, 25 डिसेंबर ख्रिस्तमस, गुरुनानक जयंती इत्यादी . त्यांचे कुतूहल जागृत होईल .

अध्ययन कृती क्रमांक : 7.1

अध्ययन कृतीचे नाव : ‘ वेगवेगळी वेशभूषा ‘

उद्देश : विद्यार्थी वेगवेगळी वेशभूषा पाहून ते या बद्दलची माहिती करून घेऊन यातून आपली संस्कृती आणि इतर संस्कृती याबद्दल माहिती मिळवतील.

अध्ययन कृतीचे विवरण : शिक्षकांनी वेगवेगळ्या वेशभूषा ची चित्रे वर्गामध्ये दाखवावीत उदाहरण देवून पटवून देणे.

शैक्षणिक साहित्य: वासुदेवाचे चित्र, पिंगलीचे चित्र, धनगर, दरवेशी इत्यादी .

https://youtu.be/1rf74R_vqeI. इयत्ता आठवीचे पाठ्यपुस्तक उदाहरणासाठी चित्रे

संबंधित पाठ क्रमांक : पाठ क्र. 8 अतिथी(पोळा सण),

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 7.1.

अध्ययन कृती क्रमांक : 7.2

अध्ययन कृतीचे नाव: 'विविधतेतून एकता'

उद्देश : विद्यार्थी वेगवेगळ्या धर्माबद्दल जाणून घेतात आणि याचबरोबर धर्म, जात, लिंग, आचार-विचार या विषयी व्यवस्थितरीत्या समजाऊन घेतील. उदाहरणार्थ मंदिर, मस्जिद, चर्च, गुरुद्वारा ची माहिती विद्यार्थी मिळवतील

कृतीचे विवरण :

भारतात अनेक जाती धर्माचे लोक गुण्यागोविंदाने नांदतात .भारतात अनेक धर्म व त्यांच्या पोट जाती आहेत .विविध धर्मांची वेशभूषा ही वेगवेगळी आहे हे स्पष्ट करण्यासाठी शिक्षक विद्यार्थ्यांना “भाषा बांधव्य” यासारख्या पाठातून आपण सर्वजण विविधतेतून एक आहोत हे स्पष्ट होईल .तर त्यांना मंदिर, मशीद, गुरुद्वारा, चर्च यासारखी चित्रे दाखवून त्यांच्याबद्दल विविधतेतून एकात्मता जागृत करणे .

शैक्षणिक साहित्य: राष्ट्रीय बोधचिन्ह – तिरंगा, राष्ट्रगीत.

संबंधित पाठ क्रमांक : पाठ 15. भाषा बांधव्य

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 7.2

अध्ययन कृती क्रमांक : 7.3

अध्ययन कृतीचे नाव : “हस्तकला”

उद्देश : विद्यार्थ्यांना लोकनृत्य, लोककला, हस्तकले विषयी आपापल्या परीने समृद्ध बनविण्यास शिकविणे .

कृतीचे विवरण :

शिक्षकांनी वेगवेगळे लोकनृत्य, लोककला, हस्तकला याबद्दल विद्यार्थ्यांना माहिती देणे . भारतात अनेक जाती धर्माचे लोक गुण्यागोविंदाने नांदतात .भारतात अनेक धर्म व त्यांच्या पोट जाती आहेत .विविध धर्मांची वेशभूषा ही वेगवेगळ्या प्रदेशानुसार तेथील परंपरा यांचा परिचय विद्यार्थ्यांना करून देणे .येथील हस्तकलांचे वेगवेगळे नमुने विद्यार्थ्यांच्या निदर्शनास आणणे .

शैक्षणिक साहित्य: इयत्ता आठवीच्या विद्यार्थ्यांच्या साठी वेगवेगळ्या संस्कृतीची परंपरेची लोकगीते, लोककथा, हस्तकला चा वापर करणे .

संबंधित पाठ क्रमांक : पाठ क्र. 14 कर्नाटकातील कांही शिल्पसुंदर स्थळे

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक : 7.3

अध्ययन कृती क्रमांक : 7.4

अध्ययन कृतीचे नाव : “लोकनृत्य”

उद्देश : आपल्या भारतातील विविध लोककलांच्या बद्दल विद्यार्थ्यांना माहिती होईल .लोककलांची जोपासना कशा तऱ्हेने केली जाते याबद्दल विद्यार्थी जाणून घेतील .विद्यार्थी लोककलांचा वेगवेगळ्या पद्धतीने अनुभव घेतील व त्यातील नाविन्य समजून घेण्याचा प्रयत्न करतील .

कृतीचे विवरण :

शिक्षकांनी कृती करत असताना वेगवेगळ्या भागातील वेगवेगळ्या लोक कलांची जोपासना कशा प्रकारे केली जाते याची माहिती प्रथम विद्यार्थ्यांना द्यावी .उदाहरणार्थ कर्नाटकामध्ये भरतनाट्यम् प्रसिद्ध लोककला जोपासली जाते .याच बरोबर काही भारुड गीते देखील आपण पाहू शकतो .जुन्या काळातील लग्न कार्यामध्ये वाजवले जाणारे ढोल, ताशा, सनाई, इत्यादी.

शैक्षणिक साहित्य: विविध लोककला लोककलांच्या बद्दल माहिती देणारी चित्रे भारुडी भजन ,इयता आठवीच्या विद्यार्थ्यांच्या साठी वेगवेगळ्या संस्कृतीची परंपरेची लोकगीते, लोकनृत्य, लोककथाचा वापर करणे .वेगवेगळे कोळीनृत्यगीते .टिपरी नृत्य ,भांगडा नृत्य, टिपरीचा वापर करणे .

संबंधित पाठ क्रमांक : पाठ क्र. 16 भाउराया

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक : 7.4

अध्ययन कृती क्रमांक : 7.5

अध्ययन कृतीचे नाव : “संस्कृतीची जोपासना”

उद्देश : वेगवेगळ्या भागातील वेगवेगळ्या प्रकारच्या संस्कृती विद्यार्थ्यांना समजून येतील ,नामकरण सोहळा, पाळणा गीते, शेतात गायली जाणारी भलरी गीते ,प्रत्येक धर्मांमध्ये आचरणात आणल्या जाणाऱ्या रीती-रिवाज यांना विद्यार्थी समजून घेतील,प्रत्येकाचे सणवार : ईद-ए-मिलाद, रमजान ,ख्रिसमस ,गावची जत्रा ,नागपंचमी ,गणेश चतुर्थी,गुढीपाडवा ,यांच्या आचरणाचे महत्त्व विद्यार्थी जाणून घेतात .

अध्ययन कृतीचे विवरण :

शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना ईद-ए-मिलाद,रमजान ,ख्रिसमस ,गावची जत्रा ,नागपंचमी ,गणेश चतुर्थी,गुढीपाडवा यांच्या आचरणाचे महत्त्व समजावून सांगणे आणि आपण हे सणवार का साजरे करतो याबद्दल वर्गामध्ये चर्चा करणे. वेगवेगळ्या धर्मांमध्ये साजऱ्या केल्या जाणाऱ्या विविध कार्यक्रमाबद्दल विद्यार्थ्यांना माहिती देणे .आपला भारत देश जसे विविधतेतून बनलेला आहे त्यामध्ये आपण वेगवेगळे धर्मीय आपल्या वेगवेगळ्या प्रार्थना स्थळामध्ये जातो ,आपल्या पद्धतीने प्रार्थना गीते गातो ,ख्रिश्चन धर्मीय लोक वर्चमध्ये जातात तर, मुस्लिम धर्मीय लोक मस्जिद मध्ये जातात आणि हिंदु धर्मीय लोक

मंदिरामध्ये जातात .शीख लोक गुरुद्वारांमध्ये जातात ते नेहमी आपल्या डोक्यावरती पगडी बांधतात .या प्रकारच्या वेगवेगळ्या संस्कृतींचे, वेगवेगळ्या जाती धर्मांचे , ज्यांच्या त्यांच्या प्रार्थना स्थळांचे महत्त्व विद्यार्थ्यांना समजावून सांगणे .

शैक्षणिक साहित्य: मंदिर, मस्जिद, चर्च, गुरुद्वारा, गावची जत्रा , नागपंचमी , गणेश चतुर्थी, गुढीपाडवा , शीख लोक, मुस्लिम धर्मीय लोक, ख्रिश्चन धर्मीयांचे चर्च यांचे विविध प्रकारचे साजरे केले जाणारे सण वार यांची चित्रे त्यांचा वापर करणे

संबंधित पाठ क्रमांक : पाठ क्र.15 भाषा बांधव्य

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 7.5

मूल्यमापन कृती- कृती -1, कृती -2, कृती -3

अध्ययन निष्पत्ती 8.8

अभिव्यक्त करण्याच्या वेगवेगळ्या शैली आणि स्वरूप ओळखतात आणि आपण स्वतः लिखाणात त्याला गुंफतात. कविता, कथा, निबंध इत्यादी आणि नाटक , काव्य, जीवनचरित्र, आत्मकथन यातील विचार आणि प्रसंग यांचे आपल्या पद्धतीने सृजनात्मकरित्या व्यक्त करतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्त्व

1. विद्यार्थी कथा वाचून ऐकून त्याचे रस ग्रहण करतात.
2. विद्यार्थी मुद्दे दिलेले असता त्यावरती गोष्ट तयार करतो.
3. विद्यार्थी नाटक हा साहित्य प्रकार समजून घेतील.
4. विद्यार्थी एखाद्या प्रसंगाचे लेखन स्वतःच्या शब्दात करतील.
5. विद्यार्थी विविध साहित्य प्रकार व साहित्यिक यांची ओळख करून घेतील.

अध्ययनकृती 8.1

- अध्ययन कृतीचे नाव – “छान छान गोष्टी”

उद्देश - विद्यार्थी दिलेल्या शब्दावरून गोष्ट तयार करतील व आपल्या कल्पनाशक्तीला वाव देतील.

अध्ययन कृतीचे विवरण-

शिक्षक विद्यार्थ्यांना एखादी गोष्ट ऐकवतील. काही शब्द देऊन विद्यार्थ्यांना गोष्ट तयार करण्यास सांगतील. आणि त्यांना गोष्टिचा आनंद घेण्यास आणि योग्य ठिकाणी त्यांना मार्गदर्शन करतील.

शैक्षणिक साहित्य – गोष्टींची पुस्तके, चित्र, गोष्टी

संबंधित पाठ क्रमांक : पाठ क्र. 2 दिव्यदृष्टी

कृतीचा विद्यार्थी कार्यपुस्तिकेतील क्रमांक: 8.1

अध्ययनकृती - 8.2

अध्ययन कृतीचे नाव- “ चित्र वर्णन

उद्देश- विद्यार्थी चित्रे पाहून त्या चित्रांचे बारकाईने निरीक्षण करून चित्रा संबंधीची अधिकची माहिती मिळवितो. ती लिहिण्यास विद्यार्थ्यांना प्रवृत्त करणे व लेखन कौशल्याला वाव देणे.

अध्ययन कृती चे विवरण –

शिक्षक विद्यार्थ्यांना विविध चित्रे दाखवतील. उदाहरणा दाखल एका चित्रा संबंधी माहिती सांगतील. उर्वरीत चित्रासंबंधी विचार करून माहिती लिहिण्यास सांगतील. आवश्यक त्या ठिकाणी शिक्षक विद्यार्थ्यांना मदत करतील.

शैक्षणिक साहित्य- विविध सजीव निर्जिव वस्तुंची चित्रे

संबंधित पाठ क्रमांक : पाठ क्र.4 सुखाची चव

कृतीचा विद्यार्थी कार्यपुस्तिकेतील क्रमांक: 8.2

अध्ययन कृती 8.3

अध्ययन कृतीचे नाव- "प्रसंगलेखन"

उद्देश - डोळ्यादेखत घडलेल्या प्रसंगाचे विवरण करण्यास विद्यार्थ्यांना प्रवृत्त करणे.

कृतीचे विवरण -

शिक्षक प्रसंग लेखन कसे करावे याबाबत मार्गदर्शन करतील. उदाहरणादाखल एखाद्या प्रसंगाचे विवरण करून दाखवतील. कमीत कमी शब्दात जास्तीत जास्त माहिती कशी लिहावी याबद्दल मार्गदर्शन करतील व दिलेल्या प्रसंगाचे विवरण करण्यास प्रवृत्त करतील. आवश्यक त्या ठिकाणी शिक्षक विद्यार्थ्यांना मदत करतील.

शैक्षणिक साहित्य- विविध प्रसंग दर्शविणारी चित्रे, वर्तमानपत्रातील चित्रे

संबंधित पाठ क्रमांक : लेखन विभाग, चिंतनात्मक निबंध

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 8.3

अध्ययन कृती 8.4

अध्ययन कृतीचे नाव- नाट्यछटा

उद्देश - नाट्यछटा या साहित्य प्रकारांबद्दल विद्यार्थ्यांना माहिती करून देतील. मराठीतील नाट्यछटा लेखकांची माहिती देतील.

कृतीचे विवरण -

शिक्षक विद्यार्थ्यांना दिवाकरांचे 'बोलाविणे आल्याशिवाय नाही' या नाट्यछटे चे वाचन करून दाखवतील. नाट्यछटा व त्याची वैशिष्ट्ये सांगतात. नाट्यछटा या साहित्य प्रकाराची ओळख करून देतील.

शैक्षणिक साहित्य- नाट्यछटा व्हिडिओ, नाट्यछटा पुस्तक

संबंधित पाठ क्रमांक : पाठ क्र.6 चिंती महिन्याची झाली नाही तोच

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 8.4

अध्ययन कृती: 8.5

अध्ययन कृतीचे नाव - काव्य गायन

उद्देश - विद्यार्थ्यांना काव्य प्रकारांची ओळख करून देणे व कविता चालीत म्हणण्यास तयार करणे

कृतीचे विवरण –

विद्यार्थ्यांना काव्य या साहित्यप्रकाराची ओळख करून देतील. कवितेतील विविध प्रकार सांगतील काव्य, खंडकाव्य, महाकाव्य, चारोळी इत्यादी.

शैक्षणिक साहित्य- कवितासंग्रह

संबंधित पाठ : पाठ क्र.1 तो राजहंस एक

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 8.5

मूल्यमापन कृती- कृती -1, कृती -2

अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक: 8.9

अध्ययन निष्पत्ती:

टिप्पणी, अहवाल, निबंधलेखन, पत्रलेखन , जाहिरात प्रकटन इत्यादी दैनंदिन व्यवहाराशी संबंधित संदर्भानुसार लेखी कौशल्ये विकसित करून घेतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्व:

1. विद्यार्थी दिलेल्या विषयावर टिप्पणी, अहवाल लिहितील.
2. विद्यार्थी दिलेल्या विषयावर निबंध लेखन करतील.
3. विद्यार्थी दिलेल्या विषयाचे जाहिरात प्रकटन करतील.
4. लेखन कौशल्य विद्यार्थी स्वतःच्या पद्धतीने लिखाणातून व्यक्त करतात. लेखन कौशल्य सुधारतात.

अध्ययन कृती क्रमांक: 9.1

कृतीचे नाव: अहवाल लेखन

उद्देश: विद्यार्थ्यांमध्ये देशप्रेम, देशभक्ती, देशाभिमान जागृत करतात. संविधानाचे महत्त्व सांगतात. प्रजासत्ताक दिनाचे महत्त्व समजावून सांगतात व त्या संबंधीचे अहवाल लेखन करतील

कृतीचे विवरण:

शिक्षक विविध लेखन कौशल्याबद्दल माहिती देतात. अहवाल कसे लिहावे त्याबद्दल मार्गदर्शन करतात. प्रजासत्ताक दिनाचा अहवाल लिहिण्यास प्रवृत्त करतात.

शैक्षणिक साहित्य: विविध विषयावर लिहिलेल्या अहवालाच्या प्रती

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ क्र. 4 'सुखाची चव'

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 9.1

अध्ययन कृती क्रमांक: 9.2

अध्ययन कृतीचे नाव: 'जाहिरात लेखन'

उद्देश: वेगवेगळ्या वस्तूचे महत्त्व लोकांपर्यंत पोहोचवण्यासाठी जाहिरातीचे महत्त्व विद्यार्थ्यांना समजावून सांगतात.

कृतीचे विवरण:

वर्तमानपत्रात आलेल्या विविध जाहिरातीचे वाचन करून दाखवितात. जाहिरात कशी लिहावी याविषयी मार्गदर्शन करतात. बिस्कीटाची जाहिरात चित्राद्वारे लिहिण्यास प्रवृत्त करतात.

शैक्षणिक साहित्य: वर्तमान पत्र, व्याकरण पुस्तक

संबंधित पाठ क्रमांक : पाठ क्र. 11 पाहुणचार

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 9.2

अध्ययन कृती क्रमांक: 9.3

अध्ययन कृतीचे नाव: पत्र लेखन

उद्देश: एकमेकांमध्ये संवाद साधण्यासाठी, निरोप देण्यासाठी, माहिती पोहोचवण्यासाठी पत्राचा वापर कशा पद्धतीने करतो याबद्दल सांगतात. विद्यार्थ्यांच्यात कुतूहल निर्माण करतात.

कृतीचे विवरण:

विद्यार्थ्यांना पत्राचे विविध प्रकार सांगतात. कौटुंबिक, व्यवहारिक पत्र कसे लिहायचे याबद्दल मार्गदर्शन करतात. पत्राचे विविध मायने तक्त्याच्या आधारे स्पष्ट करतात.

शैक्षणिक साहित्य: पत्रांच्या मायन्यांचा तक्ता, आंतरदेशीय पत्र, पोस्ट कार्ड, निमंत्रण पत्रिका.

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ क्र. 19. आलोकाबाईस पत्र

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 9.3

अध्ययन कृती क्रमांक: 9.4

अध्ययन कृतीचे नाव: दैनंदिन व्यवहार

उद्देश: दैनंदिन व्यवहार कसे चालतात हे विद्यार्थ्यांना आठवडा बाजाराचे उदाहरण देऊन स्पष्ट करत विद्यार्थ्यांना व्यवहार चतुर बनवितात.

कृतीचे विवरण:

दैनंदिन व्यवहाराशी संबंधित लेखन कसे करावे याबद्दल मार्गदर्शन करतात. दैनंदिन व्यवहाराच्या गोष्टी लिहिण्यास सांगतात.

शैक्षणिक साहित्य: आठवडा बाजाराचे चित्र

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ क्र. 10 रामेश्वारचे दिवस

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 9.4

अध्ययन कृती क्रमांक: 9.5

अध्ययन कृतीचे नाव: टिप्पणी लेखन

उद्देश: वेगवेगळ्या विषयांची माहिती टिप्पणीद्वारे कसे लिहायचे याबद्दल विद्यार्थ्यांना सक्षम बनविणे.

कृतीचे विवरण:

लेखन कौशल्याबद्दल माहिती देऊन विविध लेखन कौशल्याची ओळख करून देऊन टिप्पणी कशी लिहावी याबद्दल माहिती सांगतात.

शैक्षणिक साहित्य: टिप्पणी

संबंधित पाठ क्रमांक: पाठ क्र. 21 शनिवार वाड्यात कात्रजचे पाणी

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 9.5

मूल्यमापन कृती- कृती -1, कृती -2

अध्ययन निष्पत्तीक्रमांक 8.10

काव्य वाचन त्यातील छंद, अलंकार, यमक, आणि व्याकरणाची वैशिष्ट्ये जाणून घेऊन देशी-विदेशी शब्द, तत्सम-तद्भव, नामविभक्ती, क्रियापद अव्यय इत्यादी व्याकरणाचे घटक जाणून घेतात आणि शब्द संग्रह वाढवितात.

उद्देश: विद्यार्थ्यांच्यात व्याकरणाची आसक्ती निर्माण करणे.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती व महत्त्व –

विवरण

1. विद्यार्थी काव्य वाचन करतील.
2. विद्यार्थी काव्यातील छंद, अलंकार, यमक, व्याकरणाची वैशिष्ट्ये चित्रे गोळा करून त्यांचे महत्त्व जाणून घेतील.
3. काव्यातील तत्सम-तद्भव, नाम, विभक्ती, क्रियापद, अव्यय व्याकरणाचे नियम जाणून घेतात आणि शब्द संग्रह वाढवितात.

अध्ययन कृती क्रमांक : 10.1

कृतीचे नाव- काव्य वाचन

उद्देश - विद्यार्थी पूर्व ज्ञानावर आधारित भावकविता, निसर्गकविता व देशभक्तीच्या कविता विषयी माहिती करून घेतील.

कृतीचे विवरण-

देशाचे गुणगान करणाऱ्या अनेक कवितांची माहिती विद्यार्थ्यांना देतील. देशभक्तांची माहिती विद्यार्थ्यांना देतील. देशासाठी शहीद झालेल्या देशभक्तांची नावे विद्यार्थ्यांना सांगतील. आपल्या देशासाठी शहीद झालेल्या आजूबाजूच्या गावातील शहीद जवानांची नावे विचारून घेतील. विद्यार्थ्यांच्यात देशप्रेम, देशभक्ती निर्माण करतील.

शैक्षणिक साहित्य - देशभक्ती गीत , पुस्तके, काव्यसंग्रह.

संबंधित कविता – पाठ क्र. 5 हा हिंद देश माझा

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 10.1

अध्ययन कृती क्रमांक : 10.2

कृतीचे नाव-. म्हणी ओळखणे

उद्देश-. विद्यार्थी पूर्व ज्ञानाच्या आधारे म्हणींचा अर्थ समजून घेतील.

कृतीचे विवरण.-

शिक्षकांनी चित्राच्या आधारे विद्यार्थ्यांच्याकडून म्हणी पूर्ण करून घ्याव्यात. विद्यार्थ्यांना म्हणी बनवण्यास प्रवृत्त करतील. म्हणींचा अर्थ ओळखण्यास सांगतील.

शैक्षणिक साहित्य-. व्याकरण पुस्तके, म्हणींच्या पट्ट्या, भ्रमणध्वनी

संबंधित पाठ-. व्याकरण अंश (म्हणी)

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 10.2

अध्ययन कृती क्रमांक : 10.3

कृतीचे नाव- अक्षर ओळख

उद्देश- विद्यार्थ्यांच्यात असलेले पूर्व अक्षर ज्ञान पुन्हा जागृत करतील.

कृतीचे विवरण –

विद्यार्थ्यांना शिक्षक तक्त्याच्या साहाय्याने अक्षर ओळखण्यास सांगतील. फ्लॅश कार्डच्या आधारे विद्यार्थ्यांना अक्षरांची ओळख करून देतील अक्षर ज्ञानात भर घालतील . विद्यार्थ्यांना स्वरांची ओळख करून देतील. व्यंजन व स्वरादिची माहिती देतील.

शैक्षणिक साहित्य - स्वर, व्यंजनाचे तक्ते, अक्षरपट्ट्या

संबंधितपाठ – व्याकरण अंश [स्वरव्यंजन]

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 10.3

अध्ययन कृती क्रमांक : 10.4

अध्ययन कृतीचे नाव- शब्द ओळख

उद्देश – विद्यार्थ्यांना पूर्व ज्ञानावर आधारित शब्दांची ओळख करून देतील.

कृतीचे विवरण –

विद्यार्थ्यांना तक्त्याच्या साहाय्याने शब्दांची ओळख करून देतील. व्यंजनाच्या साहाय्याने वेगवेगळे शब्द तयार करतात. स्वर व्यंजन यातील फरक समजावून देतील. अक्षरांमध्ये येणाऱ्या स्वर व्यंजनांना लिहायला सांगतील. शब्दातील प्रकार विद्यार्थ्यांना समजावून देतील.

शैक्षणिक साहित्य – व्यंजनाच्या पट्ट्या, तक्ते.

संबंधित पाठ – व्याकरण अंश (व्यंजने)

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 10.4

अध्ययन कृती क्रमांक - 10.5

कृतीचे नाव- विभक्ती

उद्देश- विद्यार्थ्यांच्या पूर्व ज्ञानावर आधारित विभक्तीची माहिती करून देतात.

कृतीचे विवरण-

शिक्षक शब्दांच्या सहाय्याने येणाऱ्या विभक्ती ची माहिती विद्यार्थ्यांना देतील. पुष्कळ शब्द देऊन त्यातील कोणता शब्द विभक्ती आहे याची जाणीव विद्यार्थ्यांना करून देतील. विद्यार्थ्यांचे दोन गट करून शब्द सांगण्यास लावून विभक्ती ओळखायला लावतील.

शैक्षणिक साहित्य- अक्षरतक्ते, अक्षरपट्ट्या.

संबंधित पाठ- व्याकरण भाग (विभक्तीतत्वा)

कृतीचा विद्यार्थी कार्यपुरितकेतील क्रमांक: 10.5

अध्ययन निष्पत्ती क्रमांक: 8.11

वेगवेगळ्या संदर्भांचा विविध उद्देशासाठी केल्या जाणाऱ्या विविध विषयांच्या लेखनाला योग्य शब्द वाक्यप्रचार यांचा प्रयोग करतात.

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती व महत्त्व

- 1 विविध वाक्यप्रचार यांची विद्यार्थ्यांना ओळख करून देतील.
- 2 वाक्यप्रचारांचा अर्थ विद्यार्थ्यांना समजावून सांगतील.
- 3 वाक्यप्रचारांचा वाक्यात उपयोग कसा करतात ते सांगतील.
- 4 व्यवहारात येणाऱ्या वाक्यप्रचार यांची यादी करायला लावतील.

अध्ययन कृती क्रमांक 11.1

कृतीचे नाव. - वाक्यप्रचार

उद्देश - विद्यार्थीपूर्वज्ञान आधारे वाक्यप्रचार समजून घेतील व त्यांचा योग्य वापर करण्यास प्रवृत्त करणे

कृतीचे विवरण -

दिलेल्या शब्दांच्या सहाय्याने विद्यार्थ्यांच्याकडून वाक्यप्रचार करून घेतील विद्यार्थ्यांना वाक्यप्रचार तयार करण्यास प्रवृत्त करणे वाक्यप्रचाराचा अर्थ ओळखण्यास सांगतील.पुस्तकातील वेगवेगळे वाक्यप्रचार शोधून त्यांचा योग्य वापर करतील .

शैक्षणिक साहित्य - वाक्यप्रचार यांच्या पट्ट्या तयार करणे.

संबंधितपाठ - व्याकरण अंश (वाक्यप्रचार)

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 11.1

अध्ययन कृती क्रमांक : 11.2

कृतीचे नाव- शब्दसिद्धी

उद्देश - विद्यार्थी पूर्व ज्ञानावर आधारित शब्दांची ओळख करून शब्दसिद्धी करण्यास सक्षम बनविणे.

कृतीचे विवरण -

दिलेल्या एका शब्दावर अनेक वाक्यप्रचार तयार करण्यास सांगतील. विद्यार्थ्यांना वाक्यप्रचार बनविण्यास प्रवृत्त करतील. एकाच शब्दात अनेक अर्थ कसे लागतात ते विद्यार्थ्यांना सांगतील. वाक्यप्रचाराचा अर्थ ओळखण्यास सांगतील.पुस्तकातील वेगवेगळे वाक्यप्रचार शोधून त्यांचा योग्य वापर करतील .

शैक्षणिक साहित्य - व्याकरण पुस्तक, वाक्यप्रचार पुस्तके.पाठ्यपुस्तकातील वेगवेगळे वाक्यप्रचार

संबंधितपाठ - व्याकरणभाग

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 11.2

अध्ययनकृतीक्र-11.3

कृतीचे नाव- भाषासमृद्धी

उद्देश- विद्यार्थी सर्व ज्ञानावर आधारित शब्दांचा योग्य अर्थ लिहितील.

कृतीचे विवरण-

दिलेल्या अनेक वाक्यप्रचारांचा अर्थ विद्यार्थ्यांना तयार करायला लावतील. अर्थ सांगण्यास प्रवृत्त करतील. शब्द भांडारात वाढ करतील व वाक्य योग्य बनविण्यास प्रवृत्त करतील..

शैक्षणिक साहित्य- व्याकरण पुस्तक

संबंधित पाठ- व्याकरण भाग

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 11.3

अध्ययन कृती क्रमांक- 11.4

कृतीचे नाव- जोड्या जुळवा

उद्देश- विद्यार्थी पूर्व ज्ञानावर आधारित अर्थ समजून घेऊन जोड्या जुळवतील.

कृतीचे विवरण-

दिलेल्या वाक्यप्रचाराचा अर्थ वाचून व अर्थ समजून घेऊन विद्यार्थ्यांना अ व ब गटातील जोड्या जुळवण्यास सांगतील. विद्यार्थ्यांचे दोन गट तयार करून वाक्यप्रचार सांगतील तर दुसरा व त्याचा अर्थ सांगण्याचा प्रयत्न करेल. शब्दज्ञान वाढविण्यास मदत होईल.

शैक्षणिक साहित्य- व्याकरण पुस्तक

संबंधितपाठ- व्याकरण भाग

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 11.4

अध्ययन कृती क्र 11.5

अध्याय कृतीचे नाव- गाळलेल्या जागा भरा.

उद्देश- विद्यार्थ्यांना पूर्व ज्ञानावर आधारित रिक्त जागा भरण्यास सक्षम बनवितात.

कृतीचे विवरण -

शिक्षक दिलेल्या रिक्त जागेसाठी योग्य वाक्यप्रचार भरण्यास लावतील.

शैक्षणिक साहित्य- वाक्यप्रचारपुस्तक

संबंधितपाठ- व्याकरण विभाग

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 11.5

मूल्यमापन कृती- कृती -1, कृती -2, कृती -3

अध्ययन निष्पत्ती: 8.12

अध्ययन निष्पत्ती:

वेगवेगळ्या उद्देशाच्या लिखानानुसार विविध विषयातील लिखाणामध्ये लेखन चिन्हांचा योग्य रीतीने वापर करतात .

अध्ययन निष्पत्तीची व्याप्ती आणि महत्त्व:

शिक्षक वेगवेगळ्या उताऱ्यातद्वारे विराम चिन्हा बद्दल वेगवेगळे ज्ञान जागृत करतात व विराम चिन्हे म्हणजे काय ते सांगतात .

“आपला विचार लिहून दाखविला जातो त्यावेळी वेळोवेळी लागणारा विराम वेगवेगळ्या चिन्हांने दाखवावा लागतो त्याला विरामचिन्हे असे म्हणतात. ती विरामचिन्हे कोण कोणती व ती आपण केव्हा वापरतो हे शिक्षक विद्यार्थ्यांना सांगतात.

एखादे वाक्य दिले असता त्यामध्ये कोणते चिन्ह वापरावे हे विद्यार्थ्यांना समजावून सांगतात .

लेखन चिन्हातील वेगवेगळी चिन्हे योग्य त्या ठिकाणी कशी वापरावी हे विद्यार्थ्यांना समजावून सांगतात .

उदाहरण :1)पूर्णविराम (.)वाक्यपूर्ण झाले किंवा शब्दाचा संक्षेप दाखविण्यासाठी वापरतात .

2)अर्धविराम (:) या चिन्हाचा वापर दोन छोटी वाक्य उभयान्वयी अव्यय जोडताना वापरतात .

3)स्वल्पविराम(,) एकाच जातीचे अनेक शब्द लागोपाठ सांगितले जातात तेव्हा याचिन्हांचा वापर केला जातो .

4)अपूर्ण विराम (:)त्याच्या शेवटी माहिती द्यावयाची असते तेव्हा हे चिन्ह वापरले जाते .

5)प्रश्नचिन्ह (?) प्रश्नार्थक वाक्याच्या शेवटी या चिन्हाचा वापर केला जातो .

6)उद्गारवाचक चिन्ह (!)वेगवेगळ्या भावना व्यक्त करताना या चिन्हाचा वापर करतात .

7) एकेरी (‘ ’)आणि दुहेरी अवतरण चिन्ह (“ “)करणाऱ्यांच्या तोंडचे बोल दाखविण्याकरिता वापरतात .

8) संयोग चिन्ह (-)दोन शब्द जोडताना हे चिन्ह वापरतात .

9)अपसरण चिन्ह (_)तुटक विचार सांगताना या अपसरण चिन्हाचा वापर करतात .

अध्ययन कृती क्रमांक 12.1

शिक्षक वेगवेगळ्या उतार्यातील विराम चिन्हा बदल विद्यार्थ्यांचे ज्ञान जागृत करतात व विराम चिन्हे म्हणजे काय ते सांगतात .

अध्ययन कृतीचे नाव 'लेखन चिन्हे' (पूर्णविराम)

उद्देश : विद्यार्थ्यांना पूर्णविरामाचा वापर कसा करावा हे समजून येईल .कोण कोणत्या ठिकाणी पूर्णविराम देतात हे विद्यार्थी समजून घेतील .

अध्ययन कृतीचे विवरण:

शिक्षकांनी वेगवेगळे उतारे विद्यार्थ्यांना देऊन त्यामध्ये विरामचिन्हांचा वापर केव्हा,कसा आणि कुठे करावा हे समजावून देणे.

वाक्य पूर्ण झाल्यानंतर आपण पूर्णविराम याचा वापर करतो यासाठी वेगवेगळी लेखन चिन्हे असलेला उतारा या कृतीसाठी वापरवा, आणि विद्यार्थ्यांना पूर्णविरामाचा परिचय करून द्यावा.

उदाहरण :पोलीस ठाण्यावर गेल्यावर शिवांगी म्हणाली “काका या तपासात माझा नक्की उपयोग होईल !”बसलेले इन्स्पेक्टर राणे तिला म्हणाले .

“बाळ तू होतीस त्यांच्याबरोबर” यासारखी वाक्ये .

शैक्षणिक साहित्य: पाठ्यपुस्तकातील उतारा ,लेखन चिन्हांचा वापर असलेली रचना

विरामचिन्हांचा वापर करणे

“बाळ तू होतीस त्यांच्याबरोबर”

“शिवांगी, आणि तुला काही प्रश्न विचारत आहेत का का म्हणाले”

“राणे साहेब नमस्कार मी काकू बरोबर होतो”

संबंधित पाठ क्रमांक: इयत्ता 8वी च्या मराठीच्या पुस्तकातील प्रत्येक पाठ

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक:12.1

अध्ययन कृती क्रमांक : 12.2

अध्ययन कृतीचे नाव: अर्धविराम(:) आणि स्वल्पविराम(,)

उद्देश: विद्यार्थ्यांना अर्धविराम आणि स्वल्पविराम बद्दल सविस्तर माहिती करून देणे.

विद्यार्थी पूर्णविराम आणि स्वल्पविराम योग्यरित्या वापरू शकतील.

अध्ययन कृतीचे विवरण :

शिक्षकांनी वेगवेगळ्या लेखन चिन्हांचा वापर करत असताना अर्धविराम आणि स्वल्पविराम यांचा वापर कसा कोठे करावा हे विद्यार्थ्यांना सांगणे रोजच्या पाठातून आपण वेगवेगळे वाचन आणि लेखन करत असतो, यामध्ये सर्व लेखन चिन्हे येत असतात.

शैक्षणिक साहित्य: इयत्ता आठवीच्या पाठ्यपुस्तका सोबतच लेखन चिन्हांचा वापर होणारी सर्व पाठ्यपुस्तके व इतर पुस्तके.

संबंधित पाठ क्रमांक: स्वल्पविराम आणि पूर्णविराम या लेखन चिन्हांचा उपयोग आपण प्रत्येक पाठात झालेला पाहू शकतो.

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 12.2

अध्यायान कृती क्रमांक 12.3

अध्ययन कृतीचे नाव: अपूर्ण विराम (:) आणि उद्गारवाचक (!) चिन्ह

उद्देश: विद्यार्थ्यांना अपूर्ण विराम कसा वापरला जातो याची सविस्तर माहिती होईल. विद्यार्थी उद्गारवाचक चिन्ह ओळखून ते केव्हा उद्गारले जाते याची कारणे काय हे समजू शकतील.

अध्ययन कृतीचे विवरण:

प्रत्येक विद्यार्थ्याला अपूर्ण विराम आणि उद्गारवाचक चिन्हांचा वापर कसा करावा यांची वेगवेगळ्या उदाहरणाद्वारे शिक्षकांनी माहिती द्यावी. वेगवेगळ्या पाठांचा अभ्यास करत असते वेळी ही सर्व चिन्हे आपण पहात असतो उद्गारवाचक चिन्ह कसे येते हे समजावून सांगण्यासाठी वेगवेगळ्या उद्गारवाचक वाक्यांचा येथे शिक्षकाने वापर करावा.

शैक्षणिक साहित्य: आपली रोजच्या वापरातली पाठ्यपुस्तके याच बरोबर इतर पुस्तके.

संबंधित पाठ क्रमांक: ही कृती प्रत्येक पाठाला लागू होते.

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक : 12.3

अध्ययन कृती क्रमांक: 12.4

अध्ययन आकृतीचे नाव: प्रश्नचिन्हांचा योग्य वापर करणे

उद्देश: प्रश्नचिन्ह कसे वापरावे याबद्दल सविस्तर माहिती विद्यार्थ्यांना समजून येईल. वेगवेगळ्या प्रकारचे प्रश्न कसे असतात, ते कोण कोणते हे विद्यार्थी समजून घेतील.

अध्ययन कृतीचे विवरण:

आपण एखादी नवीन गोष्ट समजावून घेण्यासाठी विद्यार्थी वेगवेगळे प्रश्न करताना पाहतो. नवीन ज्ञान मिळवण्यासाठी, कोणत्याही गोष्टी बद्दल जास्त माहिती करून घेण्यासाठी, प्रत्येक व्यक्ती नवनवीन प्रकारचे प्रश्न करत असतो यामध्ये प्रश्नचिन्ह महत्वाचे असते याचा वापर आपण कसा करावा हे विद्यार्थ्यांना समजावून सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य: आपली वेगवेगळी पाठ्यपुस्तके

संबंधित पाठ क्रमांक: ही कृती अध्ययन अध्यापनातील प्रत्येक पाठाला लागू पडते.

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक:12.4

अध्ययन कृती क्रमांक12.5

अध्ययन कृतीचे नाव: एकेरी अवतरण(‘_’) आणि दुहेरी अवतरण(“_”)

उद्देश: बोलणाऱ्याच्या थेट तोंडचे बोल दाखविण्याकरिता आपण या अवतरण चिन्हांचा वापर कसा करतात हे विद्यार्थ्यांना समजून येईल.

अध्ययन कृतीचे विवरण: “ बाई दारी देव आले आहेत पूजा करा”या पाठातील उदाहरण पाहून चिन्हांचा वापर कसा करावा ते सांगणे.

“शिवांगी तू कुठे जाणार” किंवा

‘शस्त्र हवे मज’

यासारखी एकेरी आणि दुहेरी अवतरणात असलेली वेगवेगळी वाक्ये विद्यार्थ्यांना देऊन या चिन्हांचा वापर कसा करावा हे विद्यार्थ्यांना समजावून सांगणे.

शैक्षणिक साहित्य: सर्व पाठ्यपुस्तके व इतर पुस्तके यांचा वापर करणे.

संबंधित पाठ क्रमांक: या चिन्हांचा संबंध सर्व पाठांची लागतो.

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक: 12.5

अध्ययन कृती क्रमांक:12.6

अध्ययन कृतीचे नाव: संयोग चिन्ह (-) आणि अपसरण चिन्ह(_)

अध्ययन कृतीचा उद्देश: विद्यार्थ्यांना संयोग चिन्ह आणि अपसरण चिन्ह यातील फरक

समजून घेईल. संयोग चिन्ह केव्हा वापरावे आणि अपसरण चिन्ह केव्हा वापरावे हे विद्यार्थी शिकतील.

अध्यायान आकृती चे विवरण: शिक्षकांनी वेगवेगळ्या उदाहरणाद्वारे संयोग चिन्ह आणि अपसरण चिन्ह यांचा वापर विद्यार्थ्यांना कसा व कोठे होतो हे समजावून सांगणे

संबंधित पाठ क्रमांक: प्रत्येक पाठाचे या लेखन चिन्हांचा संबंध लागतो.

कृतीचा विद्यार्थी कार्य पुस्तिकेतील क्रमांक:12.6

मूल्यमापन कृती- कृती -1, कृती -2, कृती -3

शिक्षकांना सुचना

मूल्यमापन करतेवेळी शिक्षकांनी विद्यार्थी हस्तपुस्तिकेत दिल्याप्रमाणे प्रत्येक अध्ययन निष्पत्तीच्या शेवटी दिलेल्या तक्त्यामध्ये चांदण्या stars आणि smiles यांचा उपयोग करताना विद्यार्थी ज्या स्तरावर आहे तितक्या stars आणि smiles रंगवाव्यात.

उदा : जर विद्यार्थी चौथ्या स्तरावर असतील तर

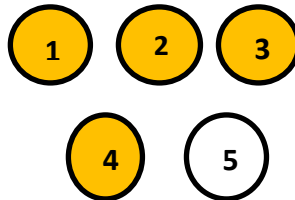

4 चांदण्या रंगीत कराव्यात.

किंवा

4 smiles रंगीत कराव्यात.

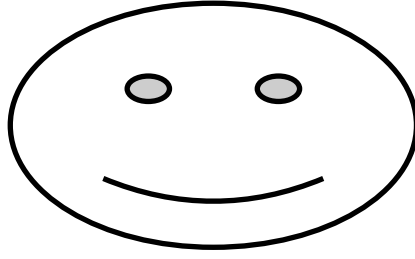

किंवा

रंगीत कराव्यात.

आकारीत मूल्यमापन अध्ययन निष्पत्तीच्या आधारे असल्यामुळे या मूल्यमापनाचा उपयोग शिक्षकांना आकारीत मूल्यमापना (FA) साठी होऊ शकतो.

अ. न.	ग्रंथ	प्रकाशक
1	माय मराठी पाठ्य पुस्तके	डी एस ई आर टी बेंगळूरू
2	दीक्षा पोटेल	कनाटक सरकार
3	निपुण भारत	भारत सरकार
4	कृती साचिका	DIET बेंगळगावी
5	यु ट्यूब वरील शैक्षणिक लेख	यु ट्यूब

*****